

MEZEI PÉTER*

Technológiai mérföldkövek és szerzői jog

I. Bevezetés

A szerzői jog és a technológiai fejlődés összefonódásáról már több helyen is írtam.¹ Hangsúlyoztam, hogy a törvényi szintű szerzői jogi szabályozás kialakulásában és fejlődésében a társadalmi/fogyasztói igények mellett² központi szerep jutott a legfrissebb újításoknak, amelyek a szerzői jogilag védett művek rögzítésére, lejátszására, sugárzására, illetve bármely másféle megosztására (terjesztésére) biztosítottak lehetőséget. E vonatkozásban példák kifogyhatatlan tárházából lehetne szemezgetni; a gépzongorától, a fonográfól és a gramofontól kezdve a fénymásolókon, a fényképezőgépeken, a rádió és televízió hullámok továbbítására alkalmas berendezéseken keresztül a digitális jeleket hordozó és továbbító eszközökig.

E tanulmánynak messze nem célja, hogy átfogóan bemutassa valamennyi fenti készülék jogi kálváriáját. Ugyancsak nehéz volna ábrával szemléltetni annak hatását, hogy a technológiai fejlődés az elmúlt évszázadban milyen hihetetlen mértékű tempót vett. Ezt a kijelentést ugyanakkor köztudomású ténynek, gyakorlatilag közhelynek tekinthetjük. Míg egy-egy újabb lépcsőfok megmászása régen akár évekig is eltarthatott,³ addig ma szinte naponta nyílnak újabb és újabb lehetőségek a felhasználók előtt a tartalmakhoz való hozzáférés, illetve azok továbbadása terén. Ez nem azt jelenti, hogy valamennyi újítás érdemi hatással bírt a piacra, esetleg a szerzői jogra. Egyes technológiák ér-

* Egyetemi docens, Ph.D., Szegedi Tudományegyetem

¹ MEZEI PÉTER: *A technológia és a szerzői jog szimbiózisa*. Jogtudományi Közlöny 2012/5. 197–208. pp.; MEZEI PÉTER: *A fájlcsere dilemma - a perek lassúak, az internet gyors*. HVG-Orac, Budapest, 2012. 17–23. pp. (A továbbiakban: MEZEI 2012a.)

² A társadalmi és a technológiai tényezőknek a szerzői jog fejlődésére gyakorolt kölcsönös hatása vonatkozásában az angol jogirodalomból lásd különösen: OREN BRACHA: *Copyright History as History of Technology*. The WIPO Journal (5)2013/1. 45–53. pp.

³ A hangfelvételek rögzítésére, majd lejátszására alkalmas készülékek, illetve hordozók például a XIX. század második felétől kezdtek teret hódítani világszerte. Az első mechanikus hangfelvevő készüléket („*phonograph*”) Léon Scott alkotta meg 1857-ben. Jóval nagyobb ismeretségre tett szert Thomas Edison fonográfja (1877), illetve Emil Berliner gramofonja (1889). A XX. században a technológiai újítások felgyorsultak, és a gramofonoknak mind több típusa került piacra. A lemezek mellett már a XIX. század legvégén, de leginkább a XX. század első felében kezdtek elterjedni a mágnesszalagos eszközök. A műanyag tokban elhelyezett szalagok, az „*audio kazetták*” („*compact audio cassette*”) megjelenése (Phillips fejlesztés, 1963-ból) alapjaiban fordította fel a hanglemez-piacot, melyet a Sony cég másik zseniális találmánya, a walkman 1979-es piacra dobása csak tovább fokozott. A CD („*compact disc*”) standardizálása (ugyancsak Phillips és Sony fejlesztés) 1982-re történt meg. Az *mp3* tömörítési mechanizmus 1995-ben nyerte el végső formáját.

demi visszhang nélkül „eltűntek a süllyesztőben”,⁴ mások felett egyszerűen eljárt az idő (újabb lehetőségek taszítják ki a piacról),⁵ ugyancsak másokat pedig más érdekeltek akarattalagos magatartásra készítetett térdre (például szerzői jogi perekon vagy jogi reformokon keresztül).⁶

2014 „jubileuminak” tekinthető a fenti gondolatmenet tükrében. A tanulmány két olyan technológiáról, és azoknak elsődlegesen a szerzői jog világára gyakorolt hatásáról kíván megemlékezni, melyekhez kerek évforduló köthető az idei évben. Az első témakör (II. fejezet) a videomagnók világába kalauzolja el az olvasót, és az idén harmincadik „életévét” betöltő *Sony v. Universal* – közismertebb nevén a *Betamax* – ügyre⁷ fűzi fel az elemzést. A másik témakör (III. fejezet) az idén 15 éve nyilvánosságra hozott *Napster* programra, illetve a jogvédett tartalmak (leginkább hangfelvételek) digitális formában történő, „peer-to-peer” („P2P”) alapú (vagysis felhasználók közötti közvetlen) megosztására fókuszál.

II. Magáncélú, otthoni rögzítés videomagnóval

1. A *Betamax* ügy

2014. január 17-én töltötte be harmincadik „életévét” a *Betamax* döntés. A jogvita alapját az adta, hogy az 1970-es és 1980-as évek fordulóján a videomagnók elterjedése ré-

⁴ Így nagy reményeket fűzött a *Sony* a digitális mágnesszalag („*digital audio tape*”, *DAT*) sikeréhez 1987-es piacra dobásakor. Magas ára miatt a fogyasztók, ugyanakkor mivel tökéletes, adatvesztés mentes digitális másolatok készítésére volt alkalmas, a zeneipar is komoly ellenszenvvel viseltetett iránta. Ennek ellenére közepesnek mondható sikereket ért el a *DAT* a hivatásos zenészek, illetve a számítógépes ipar berkein belül.

⁵ Ilyen bakelitlemez volt például a percenként 78 fordulattal lejátszott *78RPM*, amelyet később modernebb lemezek, utóbb pedig más technológiák szorítottak ki a piacról.

⁶ Az 1960-as években az Egyesült Államokban a műsorok egy része nem, vagy rossz minőségben jutott el a közönség egyes részének otthonába. Erre reagálva megjelentek a közösségi antennákat (*CATV*) üzemeltető cégek, melyek a televízió-társaságok által közvetlenül ki nem szolgált területekre mikrohullámok vagy kábel segítségével juttatták el a jeleket. A szerzői jogosultak szerint e gyakorlat sértette a nyilvános előadás-hoz („*perform*”) fűződő jogukat, mivel ily módon elveszítették jogukat műsoraik másodlagos piacokon történő felhasználásának engedélyezésére. (A „*perform*” szó használata nem tévedésen alapul. Az ítélethozatal időpontjában hatályos – 1909-ben elfogadott – szerzői jogi törvény még nem ismerte a nyilvános előadás mechanikus változatát takaró „*display*” jogot.) A Szövetségi Legfelsőbb Bíróság 1974-ben elvetette a jogosultak fenti érvelését. A *CATV* szolgáltatás legfőbb pozitívumát szem előtt tartva, vagysis hogy az egyébként ki nem szolgált közönséghez juthattak el ily módon a televíziós jelek, a bíróság szerzői jogilag irreleváns felhasználásként értékelte az alperesek tevékenységét. Egyúttal azonban hangsúlyozták a bírák a Kongresszus elsőjogát a szerzői jogalkotás terén. Lásd *Teleprompter Corporation*, et al., v. *Columbia Broadcasting System, Inc.*, et al., 415 *U.S.* 394 (1974). A Kongresszus a *Teleprompter* ítéletet követően alig több mint két évvel elfogadott új szerzői jogi törvényben külön nevesítette a szerzői jogosultak műveinek mechanikus előadásához, illetve a televíziós műsorszolgáltatók közvetítéshez és továbbközvetítéshez fűződő jogát. Lásd: *United States Copyright Act*, 17 *U.S.C.*, §106(5), 111–112. pp., 114. p. (A továbbiakban: *USCA*). Ennek a jogszabályi változásnak köszönhetően az engedély nélküli továbbközvetítést végző *CATV* szolgáltatások kora leáldozott.

⁷ *Sony Corporation of America*, et al. v. *Universal City Studios, Inc.*, et al., 464 *U.S.* 417 (1983). Az esettel összefüggésben lásd különösen: WILLIAM PATRY: *In Praise of the Betamax Decision: An Examination of Universal City Studios, Inc. v. Sony Corp. of America*, *South Texas Law Journal* (22) 1982. 211–248. pp. – MELVILLE B. NIMMER - DAVID NIMMER: *Nimmer on Copyright*. Matthew Bender & Company, Inc. 2005. 13.05.§[F][5][b][i].

vén a televízió nézők mind nagyobb arányban döntöttek a műsor rögzítése és későbbi időpontban (elcsúsztatva) történő megtekintése mellett. Ez ugyanakkor problémákat szült, mivel az Egyesült Államok új, 1976-os szerzői jogi törvénye nem ismerte (és ma sem ismeri) a magáncélú többszörözés kategóriáját. Következésképp bármiféle előzetes engedély és díjfizetés nélküli otthoni rögzítés jogsértést eredményez. E gyakorlatra tekintettel a videomagnók gyártói éles támadásokkal néztek szembe.⁸ A kérdéses jogvitában több más jogosulttal karöltve a *Universal* stúdió perelte be a *Sony* céget, mondván, hogy annak *Betamax* készüléke nélkül a felhasználók jogsértései sem volnának lehetségesek.

A felperesek közvetett szerzői jogsértésre hivatkoztak keresetükben, melynek két esetkőre ismert az Egyesült Államok precedensjogában. Az egyik a közreműködői („*contributory*”) felelősség, a másik a járulékos („*vicarious*”) felelősség. Az előbbi megállapításának a feltétele, hogy a közvetett jogsértő rendelkezzen tudomással a közvetlen jogsértő magatartásáról,⁹ illetve hogy ezt a magatartást előidézze, okozza vagy ahhoz érdemi segítséget nyújtson.¹⁰ Ez utóbbi esetek mentén szokás a „*contributory liability*” tételét ugyancsak kettébontani, és különbséget tenni az elősegítési („*inducement*”) és az érdemi hozzájárulási („*material contribution*”) teória között. A járulékos felelősség megállapításának feltétele, hogy a közvetett jogsértőnek joga és lehetősége legyen a jogsértés megakadályozására, ezt mégsem teszi meg, illetve a jogsértésből közvetlen anyagi haszna származzon.¹¹

A *Sony* készüléke – mely akkoriban közel ezer dollárba került – képes volt a felvételek rögzítésére (*record*), akár előzetes programozást követően is, valamint a rögzített tartalom lejátszására és leállítására (*play* és *stop*), előre- és visszatekerésére (*forward* és *rewind*), illetve a lejátszás és a rögzítés szüneteltetésére (*pause*). Mindezeket végnyítve a felhasználók teljes szabadságot élveztek annak eldöntésében, mikor és mit nézzenek: műsoridőben vagy azon túl; reklámot is vagy azt nem. A felperesek ebben többek között annak veszélyét látták, hogy az emberek nem fogják a műsort valós időben megtekinteni, ami a nézettség és a reklámblokkok értékének csökkenését, következésképp a bevételek apadását eredményezhetné. Hasonlóképp tartottak attól, hogy a műsorok ismétléseinek nézőközönsége is lecsökken. Mindezekon felül egyesek – bár a videokazetták akkortájt igencsak magas ára miatt csak kevesen – „könyvtárát” építve a felvételeket kölcsönözték és haszonra tettek szert. Nem véletlen, hogy a filmipari lobbiszervezet

⁸ Howard Wayne Oliver, az American Federation of Television and Radio Artists tisztviselője 1982-es képviselőházi meghallgatása során így nyilatkozott: „[h]acsak nem teszünk valamit annak érdekében, hogy a [televíziós és rádiós] tartalmak alkotóit ne lehessen kihasználni az elektronikus forradalom segítségével, ugyanazon elektronikus forradalom, amely majdnem minden háztartásnak lehetővé fogja tenni, hogy otthonában audio és video felvevő készülék legyen, biztosan alá fogja ásni, el fogja sorvasztani és végső soron el fogja mosni azt az ipart, amelyből táplálkozik, és amely ipar polgáraink ezreinek ad munkát.” Idézi: JESSICA LITMAN: *Digital Copyright*, Prometheus Books, Amherst. 2006. 106. p.

⁹ „Tud róla, vagy oka lenne tudnia róla”. Lásd: *Religious Technology Center v. Netcom On-Line Communication Services, Inc.*, 907 *F.Supp.* 1361 (1995), 1373–1374. pp.

¹⁰ „Ha valaki a jogsértő cselekmény tudatában más jogsértő cselekményét elősegíti, okozza vagy érdemben hozzájárul ahhoz, járulékos felelősség terhelheti”. Lásd: *Fonovisa, Inc., v. Cherry Auction, Inc.*, et al., 76 *F.3d* 259 (1996), 264. p.

¹¹ Az Egyesült Államok jogában már akkor közvetlen kereskedelmi haszonnól beszélhetünk, ha a szolgáltatás vonzereje a felhasználókat a részvételre csábítja. Lásd: ROBYN AXBERG: *File-Sharing Tools and Copyright Law: A Study of In Re Aimster Copyright Litigation and MGM Studios, Inc. v. Grokster, Ltd.*, *Loyola University Chicago Law Review*, (35)2003. 400. p.

(MPAA) akkori nagyhatalmú vezetője, *Jack Valenti*, egy képviselőházi meghallgatás során teátrálisan a bostoni fojtogatóhoz hasonlította a videomagnókat.¹²

A *Sony* védekezését két pillérré építette: egyrészt igyekezett kihúzni a talajt a felperes közvetett felelősség megállapítására irányuló kérelme alól. Rendkívüli erőket mozgósított annak igazolására, hogy se nem rendelkezett ismeretekkel arról, hogy az egyes felhasználók milyen célokra vették igénybe a készülékeket, se nem részesült közvetlenül a felhasználók által generált bevételekből. A *Sony* másrészt úgy érvelt, hogy a felhasználók közvetlen magatartásai eleve nem eredményeztek szerzői jogsértést. A *USCA* 107. cikke ugyanis az ún. *fair use* teszt keretében sokféle felhasználást nyilvánít szabadnak, amennyiben azok – a bíróságok által elvégzett mérlegelés alapján – kiállják a jogszabály által megjelölt faktorok próbáját.¹³ Márpedig, ha a közvetlen jogsértés alól a *fair use* teszt felmentést ad, érvelt a *Sony*, akkor közvetett jogsértést sem lehet megállapítani.

A Szövetségi Legfelsőbb Bíróság ítéletében a *Sony* pártjára állt mindkét fenti fronton. A főbírák úgy találták, hogy bár egyesek valóban könyvtár-létesítési és hasznoszerzési célokra használták a *Betamax* videomagnókat, azonban ez csupán az esetek elenyésző számára volt igaz. A gyakorlatban a készülékek tulajdonosai non-profit, otthoni (magáncélú) fogyasztás végett rögzítették a műsorokat.¹⁴ Ráadásul a főbírák elfogadható felhasználási célnak nyilvánították a tartalmak időben eltolt, későbbi megtekintését („*time-shifting*”). Ennek fényében nem meglepő módon az első faktor a felhasználóknak kedvezett. A második faktor semleges hatással bírt, de semmi esetre sem szólt az alperes ellen. A forrásművek egy jelentős része ugyanis jogvédelem volt, azonban az ezekre nézve fennálló szerzői jogok nem minden esetben a felpereseket illették, valamint a felhasználók jelentős mennyiségben készítek nem jogvédelem tartalmakról is másolatokat. A Legfelsőbb Bíróság a harmadik tényezővel nem foglalkozott érdemben, de szükségtelen is lett volna. A jogvédelem műsorokat általában egészében rögzítették a felhasználók, tehát a harmadik faktor bizonyosan a *fair* felhasználás ellen szólt volna. A negatív piaci hatások gondolatát arra tekintettel utasították el a főbírák, hogy megítélésük szerint nem volt kimutatható érdemi veszteség a felperesek oldalán az otthoni rögzítés miatt, sőt

¹² A videomagnó „az az amerikai filmproducer és az amerikai közönség számára, mint a bostoni fojtogató az otthonában tartózkodó nő számára”. Lásd: PETER K. YU: *Digital Copyright and Confuzzling Rhetoric*. *Vanderbilt Journal of Entertainment and Technology Law*, (13)2011. 887–888. pp.

¹³ A *USCA* 107. cikke szerint: „A §106 és §106a rendelkezései ellenére a szerzői joggal védett művek például kritikai, magyarázati, híradási, oktatási (beleértve a tantermi használatra történő többszörözést is), tudományos vagy kutatási célú *fair* használata, beleértve a másolatok vagy hangfelvételek készítésével, avagy az említett szakaszban meghatározott más módon történő többszörözéssel való felhasználást, nem képezi a szerzői jogok megsértését. Annak meghatározásakor, hogy a mű felhasználása az adott esetben *fair* volt-e vagy sem, a vizsgálandó tényezők magukba foglalják az alábbiakat: (1) a használat célja és jellege, beleértve, hogy e használat kereskedelmi természetű vagy non-profit oktatási célú-e; (2) a szerzői joggal védett mű természete; (3) a használt résznek a mértéke és lényegessége a szerzői joggal védett műhöz, mint egészhez viszonyítva; és (4) a használatnak a szerzői joggal védett mű potenciális piacára vagy értékére kifejtett hatása. Az a tény, hogy a művet még nem publikálták, nem akadályozza a *fair* használat megállapításának, ha ezt a fent említett tényezők alátámasztják.” A *fair use* tesztet illetően a magyar jogirodalomból lásd: MEZEI PÉTER: *Mitől fair a fair? Szerzői művek felhasználása a fair use teszt fényében*, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle. (3)2008/6. 26–68. pp.

¹⁴ *SONY V. UNIVERSAL*, 423–424. pp., különösen 4. lábjegyzet.

minden kár „spekulatív és még így is legfeljebb minimális”.¹⁵ Vagyis a *fair use* teszt alapján az otthoni rögzítés nem eredményez jogsértést.¹⁶

Mindebből az következik, hogy közvetett szerzői jogsértés sem volt megállapítható. A főbírák mégsem álltak meg itt, és egy további pillérrel támasztották alá döntésüket, mely érv azóta praktikusán az USA gazdasági fejlődésének egyik bástyájává vált. Eszerint – a szabadalmi jogból átemelve – rögzítették, hogy a szerzői művek másolására szolgáló készülékek gyártása és értékesítése önmagában nem alapozza meg a gyártó felelősségre vonását, amennyiben a készüléket széles körben használják jogilag meg nem támadható célokra, illetve alapvetően alkalmas jelentős, nem jogsértő használatra is.¹⁷ Ezt az amerikai terminológia a „*staple article of commerce*” doktrínaként ismeri. A főbírák úgy látták, ha a *Betamax* alapvetően fair használatokra szolgál, akkor arra alkalmazható az imént említett tétel.

2. A *Betamax* döntés utóélete az Egyesült Államokban

Habár a Legfelsőbb Bíróság döntése csupán a legkisebb többséggel (5-4-es aránnyal) született meg, később mégis az egyik legtöbbször idézett precedenssé vált. Ez többek között annak köszönhető, hogy a „*time-shifting*” témaköre utóbb a digitális környezetre is átültetésre került. Így a legelső hordozható merevlemezű *mp3* lejátszó, a *Rio Portable Player*¹⁸ gyártójával szemben indított eljárásban megerősítést nyert, hogy az fogyasztók által hangfelvételekről magáncélra készített másolatok hordozhatóvá tétele, vagyis „térbeli eltolása” („*space-shifting*”) a *USCA* keretei közé illik.¹⁹ Hasonlóképp nem jelent túl nagy kockázatot annak kijelentése, miszerint ellenkező előjelű döntés esetén a video ipar valószínűleg elhalt volna, de legalábbis más – mindenképpen drágább – formában élt volna tovább az Egyesült Államokban.

A *Betamax* döntés az amerikai szerzői jog 1984-et követő fejlődésére több szempontból is komoly hatást gyakorolt. A „*staple article of commerce*” doktrína szerzői jogi perekben való alkalmazása napjainkig hat, s ez különösen a fájlcsere világában bír kiemelkedő jelentőséggel. A *BitTorrent* cég által fejlesztett protokoll (mely a cég nevét viseli) például 2001 óta nem vált pereskedés tárgyává, s minden bizonnyal ez a jövőben is így marad, mivel – ellentétben az alább bemutatásra kerülő *Napster* kliensével – a „*torrentezés*” nem kizárólag szerzői jogilag védett tartalmak megosztására alkalmas.

¹⁵ *Uo.* 424. p.

¹⁶ *Uo.* 454. p. Az ítélet kritikáját lásd: KIM IKELER: *Sony v. Universal City Studios: Can the Marketplace Relationship between Creator and Consumer Be Preserved?*, Denver University Law Review (62)1985. 885–888. pp. – WILLIAM F. PATRY – SHIRA PERLMUTTER: *Fair Use Misconstrued: Profit, Presumptions and Parody*, Cardozo Arts & Entertainment Law Journal (11)1992. 703–704. pp.

¹⁷ A Legfelsőbb Bíróság szavaival: „The sale of copying equipment, like the sale of other articles of commerce, does not constitute contributory infringement if the product is widely used for legitimate, unobjectionable purposes, or, indeed, is merely capable of substantial noninfringing uses.” Lásd *uo.* 417–418. pp.

¹⁸ Recording Industry Association of America, et al., v. Diamond Multimedia Systems, Inc., 180 F.3d 1072 (1999), 1074–1075. pp. Lásd még AXBERG 2003. 411–414. p. – WILLIAM S. COATS - HEATHER D. RAFTER - VICKIE L. FEEMAN - JOHN G. GIVEN: *Blows against the Empire: Napster, Aimster, Grokster and the War against P2P File Sharing*. Practising Law Institute, (765)2003. 455–471. pp.

¹⁹ *Uo.* 1079. p. [Egészen pontosan a *USCA* 1008. szakaszába beillesztett „*AHRA*” keretei közé. Lásd: *Audio Home Recording Act of 1992*, Pub. L. No. 102-563, 106 Stat. 4237.]

Sőt, tekintettel a protokoll technológiai jellegéből fakadó előnyökre, gyakorlatilag ez korunk leghatékonyabb megosztási módja az interneten.²⁰

A Legfelsőbb Bíróság fenti döntése ugyancsak közrehatott abban, hogy a zene- és a szoftveriparral ellentétben, melyek sikerrel vívták ki a kölcsönzési jog törvényi szintű deklarálását műveik vonatkozásában, a filmalkotások tekintetében a szerzői jogi törvény jelenleg sem biztosít kölcsönzési jogot az előállítónak. Hogy ez mégsem eredményezett katasztrófát, az annak köszönhető, hogy a filmipar sikerrel ellensúlyozta – több mint két évtizeden keresztül – a törvényi szabályozás hiányát a műsoros kazetták és DVD lemezek megvásárlásával összekötött licenc-megállapodásokkal.²¹

A *Betamax* döntés adja az alapját annak is, hogy – lévén az otthoni rögzítést az amerikai bíróságok *fair use*-nak nyilvánították – évtizedeken keresztül fel sem merült, hogy a magáncélú másolatok készítése után az Egyesült Államokban jogdíjat kellene fizetni. Ennek tükrében nem lehet meglepő, hogy miért szolgált „meglepetésként” az amerikai jogirodalomban, mikor egyes szerzők a fájlcsereléssel okozott károk kompenzálása céljából vetették fel a felhasználók által fizetendő jogdíj ötletét. *Raymond Ku* például „*Digital Recording Act*” néven olyan törvény bevezetését javasolta, amely a jogvédett digitális adatok tárolására alkalmas készülékek és hordozók árába beépített 2-3%-os jogdíj bevezetésével támogatta volna az alkotókat. A törvény hatókörébe vonható készülékek értékesítéséből származó összebevétel két százaléka *Ku* szerint milliárdos bevételt jelentene évente az Egyesült Államokban.²²

Végül még egy gondolat. A közvetett felelősség fentiekben bemutatott eseteit a *Betamax* döntést követően az amerikai fórumok rendre elővették ítéleteikben, és tovább formálták azt. Különösen igaz ez a digitális szerzői jogsértések világában. Az alább részletesen ismertetett *Napster*,²³ továbbá (csak a legérdekesebbeket említve) a *Grokster*,²⁴ a *LimeWire*,²⁵ az *isoHunt*,²⁶ a *Hotfile*,²⁷ a *RapidShare*²⁸ vagy a *ReDigi*²⁹ szolgáltatások kapcsán indult bírósági eljárások során minduntalan visszaköszönt e felelősségi doktrínáknak a kérdése. Érdemes megjegyezni, hogy – a *RapidShare* kivételével – minden esetben vereséget szenvedtek a fent említett szolgáltatók.

²⁰ A *BitTorrent* protokoll technológiai leírását lásd: MEZEI 2012a, 70–71. pp.

²¹ MEZEI PÉTER: *A jogkimerülés intézményének kialakulása és fejlődése az Egyesült Államokban*, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle (9)2014/2. 5–77. pp.

²² Javaslatá egyik mintájaként *Ku* az európai országokból ismert üreshordozó-jogdíjat jelölte meg. Másik mintának az 1992-es *AHRA* azon rendelkezését tekintette, amely a felhasználóknak biztosított magáncélú többszörözés ellentételezéseként a rádióműsorok otthoni rögzítését segítő készülékek és digitális audio kazetták árába jogdíjat épített be. Lásd *USCA* §§1003–1007. Jó tudni, hogy a törvény említett szakaszai halott betűk, mivel a digitális audio kazetták egyáltalán nem váltak népszerűvé. Lásd RAYMOND SHIH RAY KU: *The Creative Destruction of Copyright: Napster and the New Economics of Digital Technology*, The University of Chicago Law Review (69) 2002. 312–315. pp.

²³ *A&M Technology, Inc., et al., v. Napster, Inc., et al.*, 239 *F.3d* 1004 (2001).

²⁴ *Metro-Goldwyn-Mayer Studios, Inc., et al., v. Grokster, Ltd., et al.*, 545 *U.S.* 913 (2005).

²⁵ *Arista Records LLC, et al., v. Lime Group LLC, et al.*, 715 *F.Supp.2d* 481 (2010).

²⁶ *Columbia Pictures Industries, Inc., et al., v. Gary Fung, et al.*, 96 *U.S.P.Q.2d* 1620 (2009).

²⁷ *Disney Enterprises, Inc. et al., v. Hotfile Corp. et al.*, 2013 *WL* 6336286 (2013).

²⁸ *Perfect 10, Inc., v. Rapidshare A.G., et al.*, 09-CV-2596 H (WMC), US District Court for the Southern District of California, 18 May 2010 (<http://tinyurl.com/n5lmx7u>). A jogeset részletes elemzését lásd MEZEI PÉTER: *Tisztul a kép a Rapidshare körül? A DDL szolgáltatók felelősségének korlátozása*, Infokommunikáció és Jog 2010/6. 188–189. pp.

²⁹ *Capitol Records, LLC, v. Redigi Inc.*, 934 *F.Supp.2d* 640 (2013).

3. Európai tapasztalatok

Az Európai Bizottság 1988-as Zöld Könyve kiváló betekintést enged az audiovizuális szektor európai életébe a nyolcvanas években. Eszerint 1985-ben az angol, német és francia háztartások 40%-a rendelkezett videomagnóval, és az üres videokazetták vásárlása is megugrott néhány év alatt, ami összességében közel 20%-os éves növekedést biztosított a gyártóknak.³⁰ A felhasználók hagyományosan a televíziós műsorok és a sugárzott filmalkotások rögzítését és időben eltolt megtekintését preferálták,³¹ a felvételeket pedig átlagosan két és fél hónap elteltével törölték.³² A rendelkezésére álló adatok mégsem bizonyultak elégségesnek ahhoz, hogy a Bizottság EGK-szintű szabályozásra tegyen javaslatot.³³

Különösen igaznak látta ezt a Bizottság az üres kazetta díj kapcsán.³⁴ A Zöld Könyvből kitűnik, hogy a Bizottság szerint az analóg hordozók kora a hangfelvételek világában lejárt. Mire e vonatkozásban irányadó szabályozást az EGK elfogadna, teljesen kifutnának a piacról. Helyüket a digitális hordozók váltanák fel, s az üres kazetta díj nem lenne képes ellentételezni a jogosultakat a változatlan, kiváló minőségű digitális másolatok előállításával okozott károkért. Ezzel ellentétben a videoipar még mindig az analóg hordozók világát taposta.³⁵ Vagyis 1988 a hangfelvételek szempontjából kései-nek, az audiovizuális tartalmak irányából pedig korainak tűnt arra, hogy az EGK közösségi szintű harmonizációt írjon elő a hordozókra kivethető díjak vonatkozásában. Erre egészen az *InfoSoc-irányelv* 2001-es elfogadásáig várni kellett.³⁶

A Bizottság ugyancsak észlelte, hogy az emberek nagyobb hajlandóságot mutattak a videokazetták olcsóbb kölcsönzése, semmint a drága műsoros kazetták megvásárlása iránt.³⁷ A Zöld Könyv hangsúlyozta, hogy „a hangfelvételek és az audiovizuális tartalmak terjesztése és értékesítése terén jelenleg uralkodó trendek arra engednek következtetni, hogy a kereskedelmi célú kölcsönzés növekvő jelentőségű módja lehet e tartalmak nyilvánosságához juttatására.”³⁸ A Bizottság ezért egy új bérleti jog bevezetését javasolta

³⁰ *Green Paper on Copyright and the Challenge of Technology – Copyright Issues Requiring Immediate Action*, COM (88) 172 final, Brussels, 7 June 1988.111–112. pp., 3.5.7. és 3.5.11. pontok.

³¹ Uo., 114–115. pp., 3.5.17–19. pontok.

³² Uo., 117. p., 3.5.24. pont.

³³ Uo., 127. p., 3.9.2. pont.

³⁴ A világon elsőként (1985) Németországban törvénybe iktatott díjazás a tömeges méreteket öltő magáncélú többszörözések miatt a jogosultakat a műveik, illetve kapcsolódó jogi teljesítményeik engedély nélküli felhasználásával okozott kár ellentételezésére szolgál. 1965 óta a német szerzői jog része a magáncélú másolások készítésére alkalmas készülékek után fizetendő „készülékdíj”. Ekkor azonban az üres kazetták árába épített és a fénymásolt példányok után laponként fizetett díjak bevezetése még nem volt égető. Vö.: ANNE LAUBER-RÖSBERG: *Urheberrecht und Privatgebrauch - Eine rechtsvergleichende Untersuchung des deutschen und des britischen Rechts*, Schriften zum geistigen Eigentum und zum Wettbewerbsrecht, Band 44., Nomos, Baden-Baden, 2011. 93–98. pp.

³⁵ GREEN PAPER 1998. 132–134. pp., 3.10.17–23. pontok. A DVD („Digital Versatile Disc”) 1995-ben jelent meg a piacon. Ezt megelőzően 1993-tól elérhetőek voltak a VCD-k („Video CDs”).

³⁶ Az Európai Parlament és a Tanács 2001/29/EK irányelve (2001. május 22.) az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról. Az irányelv rendelkezései egyre gyakrabban képezik tárgyát előzetes döntéshozatali eljárásnak. Vö.: HAJDÚ DÓRA: *A magáncélú másolatra tekintettel fizetett díjak egyes értelmezései kérdései az Európai Bíróság gyakorlatában*. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle (megjelenés alatt).

³⁷ Uo., 157. p., 4.5.5. pont. Vö.: DIETRICH REIMER: *Principle of Exhaustion of Rights*. NIR - Nordiskt Immateriellt Rättsskydd, 1982. 364. p.

³⁸ GREEN PAPER 1988. 161. p., 4.10.1. pont.

a film-, a zene- és a szoftveripar jogosultjai részére.³⁹ E kezdeményezés ért aztán be 1991 és 1992-ben a Szoftver-,⁴⁰ majd a Bérlet-irányelv⁴¹ elfogadása formájában.

III. A Napster P2P fájlcsere program

1. A P2P fájlcsere megjelenése 1999-ben

A P2P fájlcsere megjelenését a XX. század végének két forradalmi jelensége indukálta. Ezek közül az első az 1991-ben világhódító útjára indult „world wide web” („www”) volt. A világháló ugyan nem az első olyan rendszer volt, ami egymástól távollevő számítógépek összekötését célozta, azonban ez volt az első, amelyet a fogyasztói társadalom rendelkezésére bocsátottak. Az internet térhódítása ugyanakkor az első években viszonylag lassúnak bizonyult. Ez elsődlegesen a rendelkezésre álló számítógépek tároló- és működési kapacitásának, másrészt a világháló gyenge (de folyamatosan javuló) teljesítményének volt köszönhető. E téren az egyik leginkább kardinális tényezőt a sávszélesség jelentette, amely az évezred végére a gyermekkorból („betárcsázás”) a kamaszkorba (ADSL) lépett. A másik tényezőnek az mp3 (MPEG-1 vagy MPEG-2 Audio Layer III) fájlformátum tömegessé válását tekinthetjük. E veszteséges tömörítéssel járó, hangfelvételek tárolására szolgáló fájl lényegében tized akkora méretű tartalmakat eredményezett, mint a korábbi audio hangfelvételek (CD lemezek). 1995-től nem csupán e fájlformátum, de az ennek lejátszására alkalmas szoftverek is elárasztották a piacot (akkoriban a Winamp örvendett a legnagyobb népszerűségnek⁴²).

1999-et írtunk, mikor e két jelenség együttesen elérte a kritikus tömeget. Ebben az évben Shawn Fanning nyilvánosságra hozta a világ első P2P fájlcsere alkalmazását, a Napstert. A kliens általában egyetemisták⁴³ használták hangfelvételek⁴⁴ letöltése, illetve az ezekről való eszmecsere céljából. A Napster központosított indexáló szerverének köszönhetően bármely korábbi lehetőséghez képest kényelmesebb, gyorsabb és hatékonyabb keresést tett lehetővé. A regisztrált használok rendelkezésére álló hangfelvételek metaadatai pillanatok alatt kontinensnyi távolságokat tehettek meg, s azok – a kliensprogram felületén – felhasználóbarát módon kerültek listázásra. A tartalmak letöltéséhez szükséges – a felhasználók számítógépei közötti – http kapcsolat kiépítését pedig a kli-

³⁹ Uo., 163. p., 4.10.5. pont.

⁴⁰ A Tanács 91/250/EGK Irányelve (1991. május 14.) számítógépi programok jogi védelméről.

⁴¹ A Tanács 92/100/EGK Irányelve (1992. november 19.) a bérleti jogról és a haszonkölcsönzési jogról, valamint a szellemi tulajdon területén a szerzői joggal szomszédos bizonyos jogokról.

⁴² Érdekeség, hogy a Winamp fejlesztésével épp a tavalyi év során álltak le. Lásd http://www.technet.hu/hir/20131121/szomoru_tortenet_vege_a_winampnak/ (Utolsó megtekintés: 2014. április 17.).

⁴³ Az ezredfordulót megelőzően az egyetemi kampuszok – a kor lehetőségeihez képest – rendkívül gyors internet-hozzáférést biztosítottak hallgatóik számára.

⁴⁴ Fontos hangsúlyozni, hogy az internetes sávszélesség évezredfordulót megelőző korlátai a gyakorlatban lehetetlenné tették például a filmek vagy a játékszoftverek effektív megosztását, mivel egy-egy letöltés rendkívül hosszú ideig tartott volna.

ensprogram ugyancsak egyszerűvé tette. Tagadhatatlan ugyanakkor, hogy a letöltés ettől még nem vált gyorsabbá, hiszen annak sebességét az aktuális sávszélesség behatárolta.⁴⁵

A hagyományosan a P2P fájlcsere első generációjának⁴⁶ mintapéldájaként számon tartott *Napster* nagy előnye az volt, hogy egy helyen meg lehetett találni minden információt, és a felhasználók rendszeres bejelentkezésével az adatok folyamatosan frissültek. A szisztéma hátrányai legalább ennyire jelentősek voltak. Mivel a letöltéshez a központi szerverek csak a meta-adatokat szolgáltatták, amennyiben a legutóbbi frissítést követően azokban változás állt be (például a fájl megosztója kilépett, vagy törölte a tartalmat), akkor a forrás elérhetetlenné vált. Ugyancsak problémát okozott, hogy ha a letöltés közben a forrás kilépett az alkalmazásból, akkor a letöltés félbeszakadt, és az addig letöltött adatok elvesztek.

Összességében elmondható, hogy a P2P fájlcsere életre hívását az internet-penetráció és a sávszélesség növekedése, a megosztható tartalmak méretének csökkenése, e két körülményt egybe illesztve a megosztások időtartamának drasztikus lecsökkenése, az internetes böngészés mindennaposá válása és az ehhez szükséges algoritmusok finomítása révén a digitális tartalmak egyre hatékonyabb fellelése, végső soron pedig a mindezekre irányuló fogyasztói igények megerősödése magyarázta.

2. A *Napster* per az Egyesült Államokban

A *Napster* ügyben a felperes zenei kiadók⁴⁷ sikerrel hivatkoztak a szerzői jogok közvetett megsértésének tételére. Mivel ennek előfeltétele, hogy a perbe fogott szolgáltatás használói közvetlen jogsértést valósítsanak meg, elsőként annak megállapítására volt szükség, hogy a fogyasztók valamely szerzői művet engedély és díjfizetés nélkül használtak fel. Az eljáró szövetségi bíróság úgy találta, hogy a *Napster* kliens használata a jogosultak többszörözéshez és terjesztéshez fűződő kizárólagos jogát sérti, és a *fair use* tesztre alapított védekezést is elutasította.⁴⁸

A *Betamax* ügygel összefüggésben fentebb már bemutatott közreműködői felelősség vonatkozásában a bíróság úgy ítélte meg, hogy a központi szerverek működtetése révén, valamint az amerikai hanglemezipar érdekképviselői- és lobbiszervezete (*RIAA*) által a jogsértő tartalmak kapcsán továbbított figyelmeztetésekből a *Napster* egyértelműen tudhatott arról, hogy a program védett művek megosztására szolgál, s ehhez a keresést és a kapcsolatteremtést lehetővé tevő algoritmus kifejlesztése révén egyértelműen hozzájárult.⁴⁹ A bíróság elutasította az alperes azon hivatkozását is, hogy a *Napster* jelentős mértékben tett volna lehetővé nem jogsértő cselekményeket.⁵⁰ A „járulékos felelősség” kapcsán a jogerős ítélet szerint a *Napster* üzemeltetői a rendszer működését képesek

⁴⁵ A *Napster* szolgáltatásával és működésével kapcsolatban lásd: A&M v. NAPSTER, 1011–1013. pp., LLEWELLYN J. GIBBONS: *Napster: The Case for the Need for a Missing Direct Infringer*, Villanova Sports & Entertainment Law Journal, (9)2002. 61–65. pp., COATS et al. 2003. 453–455. pp., LITMAN 2006. 158–160. p., JOHN F. BUFORD - HEATHER YU - ENG KEONG LIA: *P2P Networking and Applications*, Morgan Kaufmann Publishers, Burlington. 2009. 55., 164–166. pp.

⁴⁶ A P2P fájlcsere alkalmazások „generációs tipológiáját” lásd: MEZEI 2012a. 67–85. pp.

⁴⁷ A felperesek (például az *A&M Records*, a *Sony Music*, az *MCA Records*, vagy a *Capitol Records*) a *Napster* hálózatain keringő hangfelvételek 70%-ának jogait gyakorolták. Lásd: A&M v. NAPSTER, 1013. p.

⁴⁸ *Uo.* 1014–1019. pp. Ezzel összefüggésben lásd: KU 2003. 562–563. pp.

⁴⁹ A&M v. NAPSTER, 1019–1022. pp.

⁵⁰ *Uo.* 1020. p.

voltak ellenőrizni, és a felhasználók számának folyamatos növekedése mellett egyértelmű kereskedelmi (reklám) bevételekre is szert tettek.⁵¹ Mindent egybevetve a szövetségi fellebbviteli bíróság jogerősen elmarasztalta a protokollt üzemeltető céget, mely azt eredményezte, hogy a szolgáltatást rövid úton felszámolták.

3. A Napster Európában

Az Egyesült Államokban 1998 óta – az ún. *DMCA*⁵² elfogadása óta – segítségül hívhatók a közvetítő szolgáltatók részére biztosított felelősségkorlátozási („*safe harbour*”) tételek az online szerzői jogsértésben közreműködő szolgáltatókkal szemben.⁵³ Ezek alkalmazása a *Napster* per idején ismert másodlagos felelősségi tételek fényében szükségtelennek mutatkozott az Egyesült Államokban. Ezzel szemben az európai országok általában nem ismerik a közvetett szerzői jogi felelősség tételét.⁵⁴ Az Európai Parlament és a Tanács pedig „csak” 2000-ben fogadta el a *DMCA* előírásaira hajazó, ám annál szűkebb felelősségkorlátozási klauzulákat bevezető *Elker-irányelvet*.⁵⁵ Mindezek két szempontból is megnehezítették, hogy a szerzői jogosultak pert indítsanak az első generációs szolgáltatásokkal szemben az Európai Unió területén.

Egyrészt szerzői jogi szempontból az első generációs alkalmazásokkal szembeni fellépés egyetlen lehetőségét az jelentette, ha bizonyításra került, hogy a centralizált szolgáltatások, függetlenül felhasználók cselekményeitől, önmagukban is megvalósítottak valamilyen releváns engedélyköteles felhasználást. A német *Napster* perben eljáró hamburgi fórum úgy találta, hogy az olyan szolgáltatás, amely a jogvédett tartalmak azonosításában, valamint az azokhoz való hozzáférés megteremtésében közvetlenül részt vállal, a nyilvánossághoz közvetítés kizárólagos jogát sérti meg.⁵⁶ Bár a fájlcsere-lés témakörében hazánkban mértékadó – ám alapvetően a *Direct Connect* alkalmazás szerzői jogi vonatkozásairól szóló – SzJSzT 07/08/1. számú szakvélemény ezen kizárólagos jogosítvány megsértéséről nem tett említést, az előbbi német indokolás a nemzetközi, illetve az európai uniós szerzői jogi szabályok hasonló implementációja folytán hazánkban is követhetőnek tűnik.

⁵¹ *Uo.* 1023–1024.pp.

⁵² Digital Millennium Copyright Act, Pub. L. No. 105–304, 112 *Stat.* 2860.

⁵³ CALVIN F. VAN OURKIRK: *Fixing What Ain't Broke: The Digital Millennium Copyright Act (DMCA)*. Title I. Intellectual Property Law Bulletin (4)1999. 1–13. pp., JANE GINSBURG: *Copyright Legislation for the „Digital Millennium”*, Columbia-VLA Journal of Law & the Arts (23)1999. 137–179. pp., DIANE L. ZIMMERMAN: *Adrift in the Digital Millennium Copyright Act: the Sequel*, University of Dayton Law Review (26)2001. 279–291. pp.

⁵⁴ Kivétel lehet Németországban a „*Störerhaftung*” tételének alkalmazhatósága szerzői jogi perekben. Lásd különösen: GERALD SPINDLER – MATTHIAS LESITNER: *Secondary Copyright Infringement – New Perspectives in Germany and Europe*, International Review of Intellectual Property and Competition Law (37)2006/7. 788–822. pp. Magyarország vonatkozásában a Szerzői Jogi Szakértő Testület a következőket mondta: „a közreműködők szerzői jogsértéssel kapcsolatos felelősségét a hatályos magyar Szjt. nem tartalmazza”. Lásd SzJSzT 07/08/01 – „*Szerzői művek online fájlcsere-lő rendszerek segítségével megvalósuló felhasználása*”, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle (3)2008/4. 124. p.

⁵⁵ Az Európai Parlament és a Tanács 2000/31/EK irányelve (2000. június 8.) a belső piacon az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem, egyes jogi vonatkozásairól.

⁵⁶ LG Hamburg 26.3.2001 (308 O 98/01), *JurPC*, Web-Dok. 238/2001, Abs. 1–6. (www.jurpc.de/rechtspr/20010238.htm).

Másrészt a tagállamoknak 2002. január 17-ig kellett volna sort keríteniük az *Elker-irányelv* nemzeti implementációjára.⁵⁷ Az irányelvvel kapcsolatos első bizottsági felülvizsgálati jelentés, melyet 2003. november 21-én tettek közzé, azt állapította meg, hogy az akkori 15 tagállamból mindaddig 12 implementálta az irányelvet.⁵⁸ A *Napster* azonban már 2001-ben – elsősorban az amerikai jogvita hatására – elhalt. Elmondható tehát, hogy *mire az uniós tagállamok életre hívták volna az első generációs alkalmazásokkal szembeni fellépést lehetővé tevő elektronikus kereskedelmi normákat, már a második generációs alkalmazások hódítottak teret.*

4. A *Napster* hatása a P2P fájlcsere fejlődésére

A *Napster* népszerűségét semmi sem példázza jobban, mint hogy működése csúcán, 2000 derekán, amikor az internet-penetráció komoly fejlődés ellenére is csupán gyermekcipőben járt, világszerte 38 millió regisztrált felhasználóval büszkélkedhetett.⁵⁹ Ugyancsak beszédes adat, hogy volt olyan időszak, amikor a felhasználók száma havi szinten közel 200%-kal emelkedett, másodpercenként kb. 100 új személy kívánt regisztrálni, s ugyancsak másodpercenként kb. tízezer fájl került megosztásra.⁶⁰

Hogy a fájlcsere önmagában mégsem lehet magyarázat a zeneipar visszaesésére, kiolvasható *Waldfogel* empirikus tanulmányából, mely arra kereste a választ, hogy valóban a *Napster* piacra lépésének tulajdonítható-e az amerikai zeneipar évezredforduló körüli hanyatlása, vagy sem. *Waldfogel* sokkal inkább ellentétben nem a kiadók árbevételére, hanem egészében véve a zenei alkotómunkára gyakorolt hatásokat vette górcső alá.⁶¹ Ennek során nem a zeneipar szereplői által szolgáltatott információkra, hanem a professzionális, illetve az amatőr jelleggel szerkesztett slágerlistákról és értékelésekből kiolvasható számadatokra támaszkodott.⁶² *Waldfogel* rávilágított arra, hogy a hatvanas évek végén és a kilencvenes évek második felében tetőzött a hanglemezek eladása. E csúcokat rendre visszaesések követték. *Waldfogel* azt valószínűsítette, hogy a kínálati oldal ciklikus változásai a fájlcsereleléstől függetlenül jelentkeznek.⁶³ Ezt alátámasztani látszik, hogy a *Napster* piacra lépését megelőző években már esni kezdett az eladott hanglemezek száma, noha tagadhatatlan, hogy a visszaesés 1999 után is megfigyelhető maradt.⁶⁴ A *SoundScan* adatai szerint 2009-ben 97.751 új album jelent meg világszerte,

⁵⁷ *Elker-irányelv* 22. cikk (1) bekezdés.

⁵⁸ *Report from the Commission to the European Parliament, the Council and the European Economic and Social Committee – First Report on the application of Directive 2000/31/EC of the European Parliament and of the Council of 8 June 2000 on certain legal aspects of information society services, in particular electronic commerce, in the Internal Market (Directive on electronic commerce)*, Brussels, 21.11.2003, COM(2003) 702 final (<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2003:0702:FIN:EN:PDF>).

⁵⁹ FREDERIKE HÄNEL: *Napster und Gnutella - Probleme bei der Übertragung von MP3-Datien nach deutschem Urheberrecht*, Jur-PC Web-Dok. 245/2000, Abs. 27. (<http://www.jurpc.de/aufsatz/20000245.htm>).

⁶⁰ GIBBONS 2002. 61. p., KU 2002. 273. p.

⁶¹ JOEL WALDFOGEL: *Bye, Bye? Miss American Pie? The Supply of New Recorded Music Since Napster*, Working Paper 16882, National Bureau of Economic Research, Cambridge, March 2011 (http://www.tcn.umn.edu/~jwaldfog/pdfs/American_Pie_Waldfogel.pdf). 7. p.

⁶² *Uo.* 9–13. pp.

⁶³ *Uo.* 14. p.

⁶⁴ *Uo.* 20. p.

melyek közül (*Waldfogel* kézírata lezárásáig) csak 2050-ből sikerült 500 példánynál többet eladni.⁶⁵ Ezzel egybevág, hogy a 2000-es években legkevesebb 300.000 album került kiadásra, mégis csupán 500 lemeznek volt köszönhető az eladott példányok háromnegyede.⁶⁶ Az új évezredben toplistás dalokat készítő előadók 49 százaléka a *Napster* piacra lépését követően futott be.⁶⁷ *Waldfogel* szerint a vizsgált albumok és zeneszámok mutatószámai, illetve a piacra lépő új előadók aránya egyaránt arra utalnak, hogy a zeneipar visszaesése statisztikailag nem tudható be kizárólag a *Napster* megjelenésének.⁶⁸

A *Napster* jelentősége elsősorban nem abban keresendő, hogy mennyiben változtatta meg a zeneipar működését, illetve befolyásolta jövőképét. A zeneipar sok más kihívásnak sikerrel felelt már meg előtte. Hogy ezúttal ez nem így volt, az egyszerűen annak tudható be, hogy a hanglemezkiadók képtelenek voltak megfelelően reagálni a technológia fejlődésével és az új kommunikációs csatorna – az internet – előretörésével a felhasználók tartalomfogyasztási szokásaiban bekövetkezett változásoknak. A *Napster* ellenben bizonyította, hogy hatékonyan képes kiszolgálni a keresletet. A szolgáltató bírósági veresége nem gördíthetett többé akadályt a *Napster* sikerén felbuzdult új vállalkozói csoportok elé. A fenti döntés az Egyesült Államokban a szerzői jog világában is kardinális szerepet tölt be, mert megerősítésre került, hogy a közvetett felelősség tétele a digitális tartalmak online megosztása esetén is segítségül hívható, miközben a „*staple article of commerce*” és a *fair use* tesztek nem. A teljes *Napster* sztori jelentősége azonban még ezen is túlmutat: a szellemet kieresztette a palackból, s mára az illegális tartalomszolgáltatás (napjainkban nem szükségképpen csak *P2P* protokollok, hanem – s egyre dominánsabban – felhő alapú technológiák révén) üzletággá, sok esetben a szervezett bűnözés melegágyává vált.

IV. Záró gondolatok

Ugyan rengeteg technológiai újítás érintette közvetlenül a szerzői jog világát az elmúlt két-három évszázadban, annál is több az elmúlt két-három évtizedben, hatásukat tekintve mégis nehéz lenne két annál jelentősebbet találni, mint a fentebb bemutatott innovációk. A video magnók és a *P2P* protokollok nemcsak az anyagi jogi előírások, hanem a jogérvényesítési praktikák fejlődését is maguk után vonták, nem beszélve az üzleti élet változásairól. Tagadhatatlan, hogy – másfél évtized távlatából nézve – a másodikként említett fájlcsere nem szükségképp pozitív fejlesztésként vonul majd be a történelemkönyvekbe. A szerzői jog változásaira gyakorolt hatása azonban legalább annyira vitathatatlan, mint a video magnóké.

⁶⁵ *Uo.* 8. p.

⁶⁶ *Uo.* 15. p.

⁶⁷ *Uo.* 22–23. pp.

⁶⁸ *Uo.* 19. p., 23. p.